

EESTI FOLKLORISTIKA *GRAND OLD LADY*

Mall Hiimäe 75

Tänapäeva uurijad kasutavad arvutit: valid aineala, mõiste, teose, autori ja mõne hetkega on sul vajalik aineistik käes. Ometi on oma eelis ka kartoteegil. Tõsi, materjali otsimine nõuab rohkem aega, ent kartoteeki lapates põrkud paratamatult ka kõrvalistele motiividele, mis võivad äratada huvi ja suunata neid jälgima. Pole kahtlustki, et kartoteegi usin kasutamine süvendab aine tundmist ja toob kaasa mitmekülgsuse. Ilmselt on Mall Hiimäe olnud usin kartoteegilappaja. Tundub, et ta on praegu parim rahvaluulekogude ja -materjalide tundja. Pole ka imestada, arvestades tema uurijategevuse laiust: esmased huvid olid rahvajutt, jutustamine ja jutustajad, loodus rahvaluules, rahvakalender, historiograafia, teisesed kõik muu ning kokkuvõtvalt rahvausund. Aga üks neljakümne kaheksa tööaasta sisse mahugi palju, eriti kui materjal on käeulatuses.

Juubilar on teinud kõike, mida Eesti Rahvaluule Arhiivi (endise Fr. R. Kreutzwaldi nimelise Kirjandusmuuseumi rahvaluule osakonna) töötajailt oodatakse ja loodetakse: ta on kogunud, korrastanud (see jääb küll avalikkuse silme eest varjule), publitseerinud ja uurinud. Tema kogumismatkades võib märgata teatavat süsteemi.¹ Esiteks on ta käinud läbi Peipsi-äärsed kihelkon-

nad, mõnes neist korduvalt, teiseks läbinud Kesk-Eesti põhjast lõunasse (Kadrinast Emajõe ja edasi käinud ka Puhjas, Otepääl ja Karulas) ning kolmandaks külastanud ka umbes kümnekonda Lääne-Eesti kihelkonda. Tema saak on olnud suur: 14 780 lehekülge kirjapanekuid, helilindile jäädvustatud 3199 pala, kaasa toodud 59 käsikirjalist laulikut, edastatud 1064 fotot (neist 282 värvifotot) ja neli filmi (kaasautoriga). Nende arvudega (mis nüüdseks on kindlasti suurenenud) püsis ta meie kogujate esiridades. Korraldustöö jääb kõrvalseisjale – ka siin kirjutajale – peidetuks. Arvestades juubilari töökust ja kohusetundlikkust, võib arvata, et seegi töö pole temast mööda läinud. Ja nentigem, et just korraldustöö annab olemasolevast ainesest ülevaate.

Ka publitseerijana on Mall Hiimäe mitmekülgne, olles avaldanud teaduslike tekstiväljaannete kõrval eritasemelisi populaarseid valimikke nii lastele kui ka täiskasvanutele.

Eraldi tuleb esile tõsta kaheksast raamatust koosnevat sarja „Eesti rahvakalender”, mille esimese köite koostas küll Selma Lätk, kuid edasise töö tegi Mall Hiimäe, kelle nimega sari ka seostub. Kõnesolev sari toob esimesena süsteemselt lugejate käsutusse kombe- ja usundiloolisi rahvakalendri tekste. Teisiti öeldes on teadlane ligi 20 aastaga kokku pannud 2108 lehekülge liigendatud ja kommenteeritud rahvaluuletekste. Sellise mahuni ei ole küündinud veel ükski eesti folklorist (teised

¹ Tallinlasena olen sunnitud piirduma trükis avaldatud andmetega, vt Mall Hiimäe. Bibliograafia 1957–2007. Koostanud Karin Maria Rooleid. Tartu, 2007. Arvestagem, et nelja aastaga on võinud mõndagi lisaks tulla.

mahukad väljaanded – nii muistendid, vanasõnad kui ka mõistatused – on kollektiivse töö villi).

Juubilaril uurijatöö on olnud laiahaardeline. Nimetagem siin esmalt 1968. aastal Eesti Looduses ilmunud artiklisarja „Jahipidamisest ning metsloomadest Eestis etnograafi ja folkloristi pilguga” (kirjutatud koos Aleksei Petersoniga). Aastal 1970 avaldas Mall Hiimäe samas väljaandes aasta läbi rahvakalendri tutvustusi. Sama kordus 1990. aastal Eesti Rohelises Nädalalehes. Arusaadavalt on tal kõige rohkem just rahvakalendrialaseid uurimusi. Neist olulisemaid esile tuua oleks aega- ja ruuminõudev, sestap nimetaksin üldistavat kokkuvõtet „Der estnische Volkskalender”, mis ilmus FFC sarjas 1998. aastal (nr 268). See on laia tunnustust vääriv töö.

Ometi julgen arvata, et meie folkloristikale on kõige olulisem see, mida Mall Hiimäe on kirjutanud rahvajuttudest, jutustamisest ja jutustajatest. Osutan siis artikleid „Tähelepanekuid jutustamisest, rahvajutust ja jutustajast” („Paar sammukest” 5, 1967), „Rahvajuttude kujunemisest Kodavere kihelkonnas” („Paar sammukest” 7, 1971) ja teost „Kodavere pajatused” (1978). Tähelepanuväärne on see, et juubilar toob Eduard Laugaste tuimale skeemile rahvajutu (ülepea folkloori) kolmest faasist² (aktiivne kasutamine, mälufaas, unustamise faas) juurde olulise tekkefaasi³. Rahvakalendri koostamise tippajal kadusid rahvajutud Hiimäe tähelepanu alt peaaegu paarikümneks aastaks. Uut lähenemist adume alles selle sajandi esimesel aastal („Geschichten von Waldtieren als Tatsachenberichte”). Loodussõbraliku folkloristi – ikkagi metsavahi tütar – uurimusi taimede ja folkloori seostest leiame

² Vt E. Laugaste, Eesti rahvaluule. Tallinn: Valgus, 1986, lk 57.

³ Vt M. Hiimäe, Kodavere pajatused. Kujunemine ja koht rahvatraditsioonis. Tallinn: Eesti Raamat, 1978, lk 62 jj.

tema töödest aastate lõikes pidevalt. Sümpaatne on see, et uurija hindab ja väärtustab möödanikus tehtut, nagu näitavad tema historiograafilised uurimused. Esile tõusevad siin eeskätt kolm nime: Jakob Hurt, Oskar Loorits ja Richard Viidalepp. On kõigiti mõistatav, et tähelepanu on pälvinud Herbert Tampere kui vanem kolleeg. Laiast haardest kõnelevad aga kirjutised Gustav Vilbastest, Alice Moorast, Lauri Kettusest, kelle seosed folkloori ja folkloristikaga on kauged või kaudsed. Ometi ei jõua siin peatuda kõigel, millega Hiimäe on tegelnud. Teatava kvintessentsi tema tööst pakub meile „Eesti mõtteloo” sarjas (nr 73) ilmunud kogumik „Sõnajalg jaaniööl”.

Tähtis on ka juubilaril toimetamistöö. Esialgu oli tema hooleks „Rahvapärimumuste koguja” (nr 8 ja 10). Hiljem on jäänud teha lühiuurimuste sari „Pro folkloristica”, mida ta on toimetanud alates viiendast numbrist (1992) tänaseni. Nende n-ö kergemate väljaannete kõrval on Mall Hiimäe toimetanud ka raskekaalulisemaid teoseid: Eesti Kirjandusmuuseumi aastaraamatuid (nr 12 ja 22), tänapäeva rahvaluule käsitlust „Regivärsist netinaljadeni” (2005) ja eriti märkimisväärselt Oskar Looritsa käsikirja jäänud uurimusi ja taastrukke (aastail 2000–2004, sh „Endis-Eesti elu-olu” neli köidet). Kokku on Mall Hiimäe toimetanud üle 30 teose.

Arvustanud ja tutvustanud pole juubilar just palju, kuid ta on retsenseerinud Mart Mägeri, Ants Viirese, Ivar Paulsoni, Felix Oinase, Oskar Looritsa ja Richard Viidalepa raamatuid. Seega ühelt poolt loodus (Mäger ja Viires), teiselt poolt meie folkloristika tipud.

Tehtud on niisiis palju. Tervist ja jõudu kõige algatatu lõpuleviimiseks. Ja õnne.

ÜLO TEDRE